IN LEGĂTURĂ CU VOCATIVUL

DE

M. ZDRENGHEA

În cursul analizelor morfologice şi sintactice făcute de elevi şi de studenţi se spune, uneori, despre substantivele în cazul vocativ că sînt la nominativ şi că, în propoziţie, sînt subiecte. Uneori, deşi vocativul este recunoscut (în analiza morfologică), sintactic se spune totuşi despre el că este subiectul propoziţiei din care face parte.

Iată cîteva exemple în care vocativul a fost tratat ca nominativ şi ca subiect.

***Copii**, aduceţi un ulcior de apă de sub stîncă* ! (Alecsandri)

Cînd apuca ursul piciorul vulpii, ea striga : *„Trage*, **nătărăule** ! *mie nu-mi pasă, că tragi de copac...". Iar cînd anina cîrligul de copac, ea striga* : *„Valeu*, **cumetre**, *nu trage că-mi rupi piciorul"* (Creangă).

Şi-au pornit-o. Sub un pin
Un buştean găsiră.
Pune mîna, ***Moş Martin***,
Saltă-l, ***Urechilă*** ! (Mihail Calmîcu, „Pomul de iarnă", p. 11)
Patrocle, *nu mă lăsa* ! (M. Sadoveanu).
***Cucule** cu pană sură*,
Ce tot cînţi la noi pe şură ? (poezii pop.).
Cîntă, ***cuce***, *pîn'l'ei duce* (poezie pop.).

Dintre vocativele de mai sus, mai des au fost considerate ca fiind la nominativ : *copii*, *Moş-Martin*, *Urechilă*, apoi : *cumetre* şi *nătărăule*. Mai puţin s-a greşit la *cuce*, *Patrocle*, *cucule*.

În cazuri ca : ***Petre***, *nu pot veni cu tine* ; *Tovarăşe* ***locotenent***, *eu plec*, vocativul a fost recunoscut întotdeauna.

BDD-A10341 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:12 UTC)

Pentru ca cei ce confundă vocativul cu nominativul și-l consideră subiect al propoziției [1] să nu mai facă această greșeală, propunem un mijloc în plus față de cele existente în gramatică pentru recunoașterea vocativului.

În Gramatica Academiei R.P.R. vocativul este definit în felul următor: „Vocativul exprimă o chemare adresată cuiva în scopul de a-i atrage atenția asupra unei comunicări. Are forme speciale, terminate la singular în *-e* și *-ule*, pentru masculin, și în *-o* pentru feminin, iar la plural în *-lor* pentru ambele genuri" (p. 145).

„Nu toate substantivele pot avea vocativ, dat fiind că nu te adresezi decît ființelor sau lucrurilor personificate:

***Cîmp** românesc, iată-mă singur cu tine* (Beniuc, V. 81).

Cele mai multe substantive nici nu au forme deosebite de vocativ, vocativul împrumutînd forma de nominativ.

Vocativul, fără să fie parte de propoziție, se poate referi la subiect, la atribut, la complement sau la o întreagă enunțare. Astfel în: *vino*, ***Ioane***! el precizează subiectul, în *te văd*, ***Ioane***!, complementul direct, în *ție îți vorbesc*, **Ioane**, complementul indirect. Foarte des el apare însoțind propoziții imperative, fiind mai expresiv atunci cînd aceste propoziții sînt eliptice de predicat" (p. 145).

Credem că ar fi fost foarte bine dacă s-ar fi dat mai multe exemple și s-ar fi stăruit mai mult asupra mijloacelor de recunoaștere a vocativului cînd are aceeași formă cu nominativul și cînd e folosit alături de un imperativ.

În continuare, vorbindu-se despre topica vocativului, despre posibilitatea de a fi însoțit de o interjecție etc., se dau exemple numeroase, dar prin acestea se urmărește exemplificarea unor anumite situații și nu se stăruie asupra mijloacelor de identificare a vocativului [2].

La declinarea substantivelor se revine asupra vocativului, arătîndu-se formele care diferă de ale nominativului, precum și că, adeseori, vocativul este identic cu nominativul.

În mod obișnuit, cu aceste cunoștințe despre vocativ, el poate fi identificat. Dar, așa cum am spus, nu toți pot face aceasta.

Am amintit mai înainte că vocativul este confundat cu nominativul și considerat subiect mai ales cînd vocativul are formă de nominativ sau formă proprie, iar după el urmează un predicat de persoana a II-a la imperativ (sau la conjunctiv ori indicativ cu valoare de imperativ), fără ca verbul să fie însoțit de pronume-subiect.

---

[1] Pentru aceștia — după propria lor mărturisire — cele spuse în gramatici despre vocativ nu sînt suficiente pentru a-i ajuta să-l deosebească de nominativ.

[2] Nu se spune nici chiar că vocativul se desparte prin virgulă, de restul frazei (decît la sfîrșitul volumului al II-lea, la cap. „Punctuația".)

BDD-A10341 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:12 UTC)

Iată cîteva exemple în care s-a făcut această greșeală :

Cucurigu! ***boieri mari,***
Dați punguța cu doi bani! (Creangă)

Ionel! *astîmpără-te, mamă!* (Caragiale)
Copii, *aduceți un ulcior* (Alecsandri).

Copii, *să veniți cu mine.*
Ion (Ioane), *mănînci, înveți și te culci.*

Vin'tu, ***Mihule,***
Vin', ***voinicule***
Să benchetuim
Să ne veselim (Alecsandri).

Constantine Brîncovene,
Nu-mi grăi vorbe viclene (Alecsandri).

Scoală, ***fa Catrino*** (Rădulescu Codin).

Pentru a evita greșelile, trebuie să pornim de la următoarea realitate : *subiectul exprimat printr-un substantiv nu poate avea după el un predicat la o altă persoană decît a III-a.* Inversînd această constatare, putem spune că numai predicatul de persoana a III-a poate avea ca subiect un substantiv. Predicatele de persoana I și a II-a nu pot avea ca subiect decît un pronume [1].

Ex. ***Muncitorul*** *depășește norma.*
Studentul *se pregătește pentru examene.*
Cîmpul *este acoperit de zăpadă.*
Eu *am fost la teatru.*
Tu *mergi la operă?*

În acest caz, în exemplele date, din care repetăm cîteva (și bineînțeles și altele la fel cu ele) :

Pune mîna, ***Moș Martin,***
Saltă-l, ***Urechilă*** !
Trage, ***nătărăule*** ! ; ***Copii,*** *aduceți un ulcior . . .* ; ***Patrocle,*** *nu mă lăsa* ! ; *Cîntă,* ***cuce,*** *pîn'l'ei duce* ;
Cucule *cu pană sură,*
Ce tot cînți la noi pe șură?

Întrucît predicatele sînt exprimate prin verbe la persoana a II-a al căror subiect este întotdeauna un pronume, substantivele ***Moș Martin, Urechilă, nătărăule, copii,*** *Patrocle, cuce, cucule* nu pot fi subiecte, deci nu sînt la

[1] O aparentă excepție avem în *Subsemnatul vă rog să bine voiți* ... Aici avem însă a face cu o elipsă din : *eu, subsemnatul, vă rog...* Maestrul M. Sadoveanu, cu minunatul său simț pentru limbă, scrie în cazul Eugeniței Costea" : *Subsemnatul vă roagă...* ; deci cu predicatul la persoana a III-a, așa cum cere orice substantiv cînd e subiect.

BDD-A10341 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:12 UTC)

nominativ. De îndată ce se ştie aceasta, identificarea lor ca vocative este foarte uşoară şi confuzia între vocativ şi nominativ (subiect) poate fi uşor evitată.

Cînd după vocativ urmează un predicat la persoana I sau a III-a (ca în ex. : ***Ioane**, eu plec. **Ioane**, să se culce dacă şi-a terminat lecţia*), vocativul este uşor recunoscut.

Să vedem acum care e cauza pentru care vocativul e considerat ca nominativ şi ca subiect cînd e urmat de un verb la persoana a II-a, iar dacă verbul e la o altă persoană confuzia nu se mai face.

Spuneam mai înainte că un subiect exprimat printr-un substantiv are totdeauna un predicat la persoana a III-a, substantivul fiind, pentru simţul lingvistic al vorbitorului, de persoana a III-a. Dar nu numai la nominativ substantivul e simţit ca de persoana a III-a, ci şi la celelalte cazuri (cu excepţia vocativului) :

*Copilul se joacă = **el** se joacă ;*
*Creionul copilului = creionul **său** ;*
*dau copilului o carte = **îi** dau (**lui**) o carte ;*
*am văzut copilul pe stradă = **l**-am văzut pe stradă.*

În toate aceste cazuri substantivul poate fi înlocuit cu un pronume de persoana a III-a.

Cu vocativul ne adresăm persoanei cu care stăm de vorbă, deci persoanei a II-a [1], întocmai cum ne adresăm şi cu pronumele ***tu*** [2]. Dacă spunem acestei persoane să facă ea ceva (ca în exemplele : ***Ioane**, citeşte lecţia ; **Ioane**, să-ţi citeşti lecţia ; **Ioane**, citeşti lecţia apoi te joci*) verbul va fi la persoana a II-a. Persoana cu care stăm de vorbă, fiind şi ea la persoana a II-a, e uşor ca vocativul să fie considerat subiect.

Dacă admitem că vocativul nu e un caz propriu-zis, aşa cum se spune în gramaticile actuale, fiindcă nu ar exprima un raport sintactic, atunci considerarea lui ca subiect e o greşeală şi ea poate fi evitată prin procedeul propus de noi mai sus (: Predicatul fiind exprimat printr-un verb la persoana a II-a, care are ca subiect întotdeauna un pronume, substantivul care pare a fi subiect, fiindcă ne adresăm cu el tot la persoana a II-a, nu e totuşi subiect, deci nu e nici la nominativ, ci la vocativ).

---

[1] Avînd în vedere că spre deosebire de celelalte „cazuri" în care substantivul e simţit ca pers. a III-a — cu vocativul ne adresăm persoanei cu care stăm de vorbă. deci pers. a II-a, precum şi faptul că „el nu exprimă un raport propriu-zis între noţiuni, ci arată numai o luare de poziţie din partea vorbitorului faţă de un obiect, cu scopul de a-i comunica ceva" (Iorgu Iordan, *Limba română contemporană*, Bucureşti, 1955 p. 253), ar trebui să conchidem că el nu este un caz în sens strict, mai ales că el (după cum se spune în gramaticile actuale) nu se leagă sintactic de nici un membru al propoziţiei. Noi nu sîntem însă de această părere, aşa cum se va vedea mai departe.

[2] Pronumele personal *tu* este un complex de sunete sonore cu care ne adresăm *oricărei* persoane cu care stăm de vorbă, iar vocativul este un complex de sunete sonore cu care ne adresăm unei anumite persoane cu care stăm de vorbă.

BDD-A10341 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:12 UTC)

Noi nu sîntem însă de părere că vocativul nu ar exprima nici un raport sintactic, ci credem că, atunci cînd este urmat de un imperativ sau de un verb la alt mod, dar cu valoare de imperativ, *el este subiectul predicatelor exprimate cu aceste verbe.*

Sînt apoi cazuri cînd subiectul este exprimat printr-un pronume, lîngă care apare un vocativ. De ex. : *Ce faci mata*, **Sora Soarelui** ? (M. Sadoveanu) ; *De ce plîngi iar mata,* ***bunicuță*** (M. Sadoveanu) ; *Bine,* ***duduie Viorica****, mata să nu prinzi raci.* (M. Sadoveanu). În asemenea cazuri noi credem că vocativul are rol de *apoziție.*

Vocativul are deci rol sintactic, numai că el nu ne trimite la persoana a III-a, ci la a II-a.

Aceasta trebuie să fie o rămășiță din timpurile cînd omul se adresa semenului său nu cu un pronume, ci cu o formă nominală de la care — credem — s-au dezvoltat apoi celelalte, după cum formele verbale se vor fi dezvoltat din cea de imperativ (deci tot persoana a II-a).

BDD-A10341 © 1956 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:55:12 UTC)